

XARXA
D'ECONOMIA
SOLIDÀRIA

MEMÒRIA DEL POSTGRAU

Economia Social i Solidària – Estudis Europeus

(EMISE+/AraCoop)

II Edició 2017-2018

 ESCOLA
D'ECONOMIA
SOCIAL I SOLIDÀRIA

Barcelona, agost 2018

1. L'EMISE+ I (2016-2017-2018) I LA I EDICIÓ DEL POSTGRAU D'ESS– ESTUDIS EUROPEUS

El projecte **EMISE+ (European Manager in Social Economy+)** és un projecte europeu presentat, aprovat i finançat pel programa Erasmus+, amb l'objectiu de contribuir a la “creació d'un espai europeu de competències i certificacions en l'àmbit de l'economia social i solidària”. En la seva primera edició trianual (2016-2017-2018) ha comptat amb un partenariat estratègic entre diverses organitzacions - formatives sociopolítiques, socioempresarials, institucionals i acadèmiques - provinents de 5 països europeus:

- Xarxa d'Economia Solidària (Catalunya)
- Centre Ressources Arobase (França)
- Gruppo Cooperativo CGM (Itàlia)
- REVES European Network of Cities and Regions for Social Economy (Brusel·les, Bèlgica)
- Institut de Ciències Socials de la Universitat de Pécz (Hongria).

En el marc del projecte, cada partner ha desplegat algun tipus de programa formatiu, sigui per a la seva base social cooperativa, sigui per estudiants universitaris i/o professionals. En el període de tres anys, el projecte ha coordinat els 4 projectes formatius d'Hongria, Itàlia, França i Catalunya, amb l'objectiu de crear per tot l'alumnat dels diferents països una **passarel·la de certificació** entre :

- el títol **universitari** Manager in Social Economic, de la Universat de Pecs
- el títol **professional** Cadre-dirigeant d'entreprise d'ESS, de l'Institut AROBASE

En el cas de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya, s'optà per desenvolupar els estudis denominats **Postgrau Economia Social i Solidària - Estudis Europeus**, un programa formatiu d'un curs de durada (la primera edició del qual s'impartí entre setembre de 2016 i juliol de 2017) que enllaça coneixements teòrics i pràctics sobre l'economia social i solidària catalana amb una dimensió específicament europea i mediterrània.

En la seva primera edició, amb la coordinació acadèmica i administrativa de **La Ciutat Invisible SCCL** i realitzada a la seu de la **Fundació Roca i Galés**, comptà amb la matriculació de 17 alumnes, que una vegada satisfets els requisits acadèmics obtingueren el títol professional "**Cadre-dirigeant d'entreprise d'ESS, de l'Institut AROBASE**". No obstant, després de 3 anys de treballs en diferents seminaris internacionals, la passarel·la europea entre el títol francès i hongarès no fou possible de certificar, i la titolació universitària resta pendent per properes edicions.

Projectes desenvolupats per l'alumnat en la I Edició del Postgrau 2016-17 (selecció)

El Rodal, ecobotiga cooperativa Sabadell (Carles Sedó)

Ferit passos cap a una economia solidària intercultural

Ass. MigrESS - Migracions i ESS (Luz Hache Ramírez i Diana de la Torre)

Botiga i marca Top Manta (Aziz Faye i Lamine Bathily, Sind. de Manters)

2. LA COMISSIÓ DE FORMACIÓ I LLIBRES DE LA XES

Així com en les dues primeres edicions ha estat La Ciutat Invisible SCCL l'encarregada de coordinar acadèmicament i administrativa el Postgrau, qui ha supervisat i acompanyat aquests treballs ha estat la **Comissió de Formació i Llibres de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya**. Formada per persones i cooperatives del món educatiu, editorial i llibreter, aquesta Comissió ha estat la promotora de les tres edicions de l'**Escola d'Estiu** de l'Economia Solidària (2016, 2017, 2018) i d'altres activitats formatives.

A més, compta amb **dues col·leccions pròpies de llibres**, en conveni amb l'editorial Icària (col·lecció Economia Solidària) i Pol·len (col·lecció Eines), amb les que construeix **un corpus bibliogràfic** que ha servit de lectures referencials per al Postgrau. Així, durant les dues edicions del curs i el projecte EMISE+, s'han **publicat els següents títols**:

TÍTOLS PUBLICATS COMISSIÓ FORMACIÓ I LLIBRES XES (2015-2018)

- Laville, J.L. (2015) *Asociarse para el bien común. Tercer Sector, Economía Social y Economía Solidaria*, Icària-XES.
- Albert, M. (2016) *Vida más allá del capitalismo*, Icària-XES. (Sobre l'economia participativa o «parecon»).
- Lietaert, M. (2017) *Homo cooperans 2.0. Por una economía colaborativa des del cooperativismo*. Icària-XES.
- VV.AA. (2017) *Esmolem les eines. Debats de l'Economia Solidària per a la Transformació Social*. Pol·len-XES. Textos de Jordi Estivill, Jean Louis Laville, Elba Mansilla, Ivan Miró, Óscar Rando, Rubén Suriñach i Anna Fernàndez: itineraris formatius, paradigmes organitzatius feministes, comuns i cooperativisme, ecosistemes locals, intercooperació i mercat social.
- Garcia, J. (2017) *L'economia solidària en 100 paraules*. Icària-XES.
- Miró, I. (2018) *Ciutats cooperatives. Esbossos d'una altra economia urbana*, Icària-XES.

- Estivill, J. (2018) *Invitació a l'economia solidària. Una visió des d Catalunya*. Pol·len-XES.
- VV.AA. (a impremta) *Finances ètiques i solidàries*. Pol·len-Xes.

La Comissió, un equip estable de treball de set persones, està formada per:

- socis **individuals** XES: Jordi Estivill, Núria Reguero, Víctor Giménez.
- socis **col·lectius**: La Ciutat Invisible, Cooperativa Rocaguinarda, Teler Cooperatiu Sabadell, Icària editorial, Pol·len editorial, Escola Lliure El Sol.

Tal i com ja es promogué a la II Escola d'Estiu de la XES, en la III edició (2018) **els continguts treballats per l'alumnat del Postgrau ESS-Estudis Europeus han estat presents a l'Escola, i en el cas del 2018, han significat l'obertura i temàtica central: "Aprendre a Cooperar"**.

**III ESCOLA D'ESTIU
DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA**

aprendre a cooperar

Del 29 de juny al
13 de juliol de 2018

Barcelona · Mataró · Sabadell · Terrassa · Ripoll · El Prat de Llobregat

29 DE JUNY
EDUCACIÓ AL LLARG DE LA VIDA.
UNA APOSTA DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

PROGRAMA

17.30 Presentació Escola d'Estiu
17.45 Presentació: Educació al llarg de la Vida.
18.00 Experiències: Arcadió, Esberia, Escola el Sol, Trama, La Troca, Upac
18.30 Conclusions del treball
18.45 Grups de debat:
a. Model educatiu de l'ESS
b. Formació a través de les cooperatives – Plans de formació
c. Comunitat educativa i ESS.
19.45 Tancament

Avinguda Drassanes 3-5 (Sala d'actes – Planta Baixa)
08001 Barcelona

Més informació a
www.xes.cat
#EscolaESStiu

Organitza:

AMB EL SUPORT DE:

[III ESCOLA ESTIU XES SESSIÓ INAUGURAL 29 JUNY 2018]

Difrents sessions de l'Escola d'Estiu 2018.

“Cultura cooperativa” al Prat de Llobregat, cloenda Escola 2018.

3. II EDICIÓ POSTGRAU ESS- ESTUDIS EUROPEUS (2017-2018)

a. Nou suport: ARACOOOP

Finalitzada la I edició del Postgrau (2016-2017), l'EMISE+ ha seguit vigent fins 2018, amb tasques de coordinació europees relacionades amb l'emissió dels títols acadèmics, els productes intel·lectuals i la realització d'un seminari transnacional a Itàlia.

No obstant, aquell període no preveia una II edició del Postgrau (2017-2018), sinó realitzar-la en la segona edició de l'EMISE+, a partir del 2019. Tanmateix, l'èxit de la I edició, així com les necessitats formatives derivades del creixement de l'ESS catalana, dugué als organitzadors a proposar una II edició pel 2017-2018 que, mentre mantenia les acreditacions EMISE+, necessitava d'altres fonts de finançament.

Així nasqué la proposta d'una II Edició del Postgrau Economia Social i Solidària - Estudis Europeus que, sota el paraigües i les acreditacions EMISE+, actualitzà els seus continguts i sol·licità –aconseguint-lo- el **finançament de la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector, les Cooperatives i l'Autoempresa de la Generalitat de Catalunya**. La Ciutat Invisible seguí fent la coordinació acadèmica i administrativa i la Comissió de Llibres i Formació de la XES en feu el seguiment.

b. Nous objectius

La II Edició del Postgrau ESS-EE arribà en un moment important en l'ESS catalana, amb propostes pròpies i una noves polítiques públiques de promoció que possibilitaven un **nou enfortiment socioeconòmic local**. El Postgrau havia d'acompanyar aquesta evolució, accentuant els continguts relacionats amb el desenvolupament econòmic del territori, així com amb les eines de promoció i articulació del cooperativisme com els **Ateneus Cooperatius** o les **xarxes locals** de l'ESS. En segon lloc, des del coneixement teòric i pràctic, calia reforçar les dinàmiques que contribueixen a solidificar el cooperativisme, com són totes les variants de la **intercooperació**.

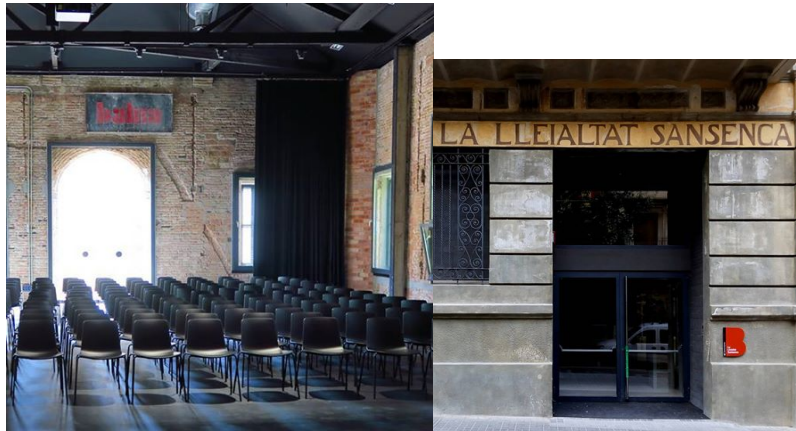
En tercer lloc, donat que els dispositius per a la creació de cooperatives s'ampliaven de la mà del propi àmbit i de les administracions, calia reforçar la **formació tècnica** de les persones que protagonitzen aquests processos, siguin prescriptors o membres de les iniciatives emergents, així com augmentar el coneixement entorn les polítiques públiques en relació amb l'ESS.

c. Nova ubicació: La Lleialtat Santsenca

La II edició del Postgrau Economia Social i Solidària –EE s'ha estructurat a partir de 3 mòduls, amb un total de 150 hores lectives, amb sessions de 4 hores de duració, realitzades els dilluns de 16.30 a 20.30h. La majoria de les sessions del Postgrau s'han realitzat a la Lleialtat Santsenca, al carrer Olzinelles, 31, Barcelona. La Lleialtat Santsenca fou una cooperativa obrera de consum i avui és - després d'una lluita popular per a recuperar-la i un procés participatiu per a definir-la- un equipament públic de gestió comunitària, amb usos veïnals, culturals i cooperatius. Tan el significat com les característiques físiques de l'equipament, així com les facilitats de l'equip tècnic, fan de la Lleialtat Santsenca un excel·lent espai per al Postgrau d'ESS.

 ESCOLA
 D'ECONOMIA
 SOCIAL I SOLIDÀRIA

d. Iniciatives impulsores i col·laboradores

e. Entitats participants

- **Coop57:** www.coop57.coop
- **ACAF-Wincomun** www.winkomun.org
- **L'Olivera SCCL** www.olivera.org
- **L'Aresta SCCL** <https://arestacooperativa.com>
- **Economat- CoopCamp** www.coopcamp.cat
- **XES Mataró**
- **Dimmons** https://www.uoc.edu/portal/es/in3/recerca/grups/digital_commons
- **Som Mobilitat SCCL** www.sommobilitat.coop
- **Labcoop SCCL** www.labcoop.coop
- **MigrESS** <http://fesc.xes.cat/2017/10/11/migracio-ess-projecte-migress/>
- **Col·lectivaT** <https://collectivat.cat>
- **Olatukoop / Lanki-MCC /KoopFabrika (EH):** www.olatukoop.net,
<https://mukom.mondragon.edu/lanki/es>
- **Departament d'Economia i Empresa de la Universitat Pompeu Fabra**
- **Col·lectiu Punt6 SCCL** www.punt6.org
- **Som Connexió SCCL** <https://somconnexio.coop/>
- **La Borda SCCL** www.laborda.coop

f. La II Edició del Postgrau ESS-EE: pla d'estudis

En coherència amb el dinamisme de l'ESS catalana, així com per donar resposta a l'onada de polítiques públiques de promoció de l'economia cooperativa, social i solidària, els continguts d'una II edició també havien d'acompanyar aquella evolució, tot accentuant-ne els elements de **vinculació amb el territori i l'enfortiment socioeconòmic local**, les eines de promoció i articulació del cooperativisme com els **Ateneus Cooperatius** o les **xarxes locals** de l'ESS. Així mateix, calia reforçar aquelles dinàmiques que, des del coneixement teòric i pràctic, contribuïssin a solidificar aquestes xarxes, i en aquest sentit les **dimensions de la intercooperació**, tant a nivell local com a nivell europeu, havin de guanyar pes en el programa. En tercer lloc, donat el moment on els dispositius per a la **creació de cooperatives** s'ampliaven de la mà del propi àmbit i de les administracions, calia reforçar la **formació tècnica** de les persones que protagonitzen aquests processos, fossin prescriptors, fossin membres de les iniciatives emergents, així com augmentar el coneixement entorn les **polítiques públiques** vigents en relació amb el cooperativisme i l'economia social i solidària.

Una **trentena de docents**, provinents del món cooperatiu i de l'ESS, ha format part del curs per a desenvolupar aquest pla d'estudis, tot incorporant nous continguts que, en alguns casos, s'havien generat en l'edició anterior. La II edició ha mantingut la seva estructuració en **3 Mòduls formatius** (150 hores lectives), aprofundint en **4 dimensions**: coneixements generals de l'ESS, intercooperació i enfortiment socioeconòmic local, la dimensió internacional i les qüestions emergents i la **formació tècnica**.

1. **Primer Mòdul.** Economia Social i Solidària a Catalunya: de la cooperativa a l'enfortiment socioeconòmic local
2. **Segon Mòdul.** Economia Social i Solidària: la dimensió europea i global
3. **Tercer Mòdul.** Constitució i administració de cooperatives i empreses de l'ESS

El **PRIMER MÒDUL** ha consolidat les **sessions** de la I edició i ha incorporat **nous continguts**:

- El règim intern en les Cooperatives: com regulem col·lectivament la sostenibilitat?
- Les Xarxes Locals de l'ESS. Els reptes comunitaris de l'ESS
- Intercooperació i Territori. L'enfortiment socioeconòmic local
- Polítiques Públiques i ESS: els Ateneus Cooperatius i el CECSS

Pel que fa a **activitats i metodologia**, s'ha mantingut la visita a la FESC (octubre 2017), així com el treball no avaluable (TP0) i s'ha inclòs una visita a **CoopCamp**, on conèixer l'experiència d'un Ateneu Cooperatiu i les iniciatives locals que l'impulsen.

Docents del primer mòdul:

- Ivan Miró (La Ciutat Invisible)
- Jordi Estivill (XES)
- Daniela Osorio (XES- Economies Feministes)
- Elba Mansilla (LCI)
- Ana Muñoz (XES- Economies Feministes)
- Xavi Teis (Coop57)
- Abdoulaye Fall (ACAF-WINCOMUN)
- Ruben Suriñach (XES-Balanç Social)
- Anna Fernández (XES-Pam a Pam)
- Anna Lite (Coòpolis)
- L'Olivera
- L'Aresta
- Economat- CoopCamp
- Tatiana Bonastre (La Ciutat Invisible)
- Josep Vidal (Generalitat)
- J. Via (ExComissionat ESS BCN)

- Andrea Lissidini (XES Mataró)

CRONOGRAMA PRIMER MÒDUL (Setembre-Desembre 2017)

Data	Sessió
1) Dilluns 25/9/ 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Presentació del Postgrau i de l'Alumnat • La resolució de les necessitats en una economia plural
2) Dilluns 2/10/ 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Història del cooperativisme a Catalunya
3) Dilluns 9/10/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Economia social, economia solidària, tercer sector: conceptualització
4) Dilluns 16/10/2017	<ul style="list-style-type: none"> • L'economia social i solidària a Barcelona i Catalunya: sectors, evolució i reptes • Introducció a la Cooperativa. Definició i Classes
5) Dbte. 21/10/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Visita a la FESC. Assistència i relatoria de ponències i debats
6) Dilluns 23/10/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Economia Feminista i ESS: confluències i debats teòrics • Economia Feminista i ESS: bones pràctiques transformadores
7) Dilluns 30/10/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Seminari Treballs FESC TP0
8) Dilluns 6/11/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Gestió societària i sostenibilitats col·lectives • El règim intern en les Cooperatives: com regulem col·lectivament la sostenibilitat?
9) Dilluns 13/10/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Finances Ètiques i Solidàries. Fonts de Finançament de l'ESS. El cas de Coop57 • Les Comunitats Autofinançades *
10) Dilluns 20/11/ 2017	<ul style="list-style-type: none"> • El Balanç Social i altres eines pel Mercat Social • Xarxes Locals de l'ESS. Reptes comunitaris
11) 24-25-26/11/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Visita CoopCamp ***

11) Dilluns 27 /11/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Intercooperació i Territori: enfortiment socioeconòmic local • Ecosistemes Locals d'Economia Solidària
12) Dilluns 4/12/2017	<ul style="list-style-type: none"> • Polítiques Públiques i ESS: Ateneus Cooperatius i CECSS ** • La visió del agents de l'àmbit socioeconòmic
13) Dilluns 11/12/ 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Tancament del primer Mòdul: valoració

***Docència oberta CAF: A càrrec d'Abdoulaye Fall, membre d'ACAF, a la Lleialtat Santsenca**

TARDOR COOP

Vols impulsar una iniciativa de crèdit mutu?
Vols crear un fons per estalviar col·lectivament?
Vols participar d'un projecte comunitari per afrontar necessitats econòmiques?
Has de saber que és una Comunitat Autofinançada!

XERRADA TERTÚLIA AMB...

Abdoulaye Fall
membre de l'Associació CAF-
Comunitats Autofinançades

ORGANITZA
Impuls Cooperatiu de Sants (www.sants.coop)
Associació de Comunitats Autofinançades (www.winkomun.org)
Escola d'Economia Social i Sòlida - XES (www.farmacoo.coop, www.xes.cat)

Dilluns 13 de novembre

19.00h

LLEIALTAT SANTSENCA
C/Olzinelles 33, Sants

CAF
Comunitats
Autofinançades

Valoració de l'activitat: Amb assistència d'una trentena de persones, l'obertura de la docència de les CAF al públic general és un retorn comunitari a La Lleialtat Santsenca, on es realitza al Postgrau, així com al barri de Sants. Contribuí a la **creació d'una CAF a Sants: MILPA LLIURE**, formada per una quinzena de persones, amb una composició d'origens diversa (Colòmbia, Senegal, Catalunya), quatre d'elles estudiants del Postgrau.

****Docència Oberta: Polítiques públiques d'ESS. A càrrec d'Andrea Lissidini (XES Mataró), Josep Vidal (Director general Cooperatives Generalitat) i Jordi Via (ex Comissionat ESS Bcn)**

Sessió oberta del Postgrau d'Economia Social i Sòlida de la Xarxa d'Economia Sòlida

Noves polítiques públiques d'Economia Social i Sòlida: una oportunitat per la intercooperació i el canvi de model?

Josep Vidal director general d'Economia Social i Cooperatives - Generalitat de Catalunya	Perfecto Alonso Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
Jordi Via cooperativista i ex-comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Sòlida de l'Ajuntament de Barcelona	Andrea-Isis Lissidini Xarxa d'Economia Sòlida (XES-Mataró)

Dilluns 4 de desembre
19.00h

a La Lleialtat Santsenca
C/Olzinelles, 33.

Organitzen

Valoració de l'activitat: Per l'alumnat i públic interessat, representà una oportunitat de comptar amb protagonistes (actors públics i membres de l'ESS) de les darreres polítiques públiques de promoció de l'ESS. I debatre'n tant els continguts com les formes de produir-les.

**Visita al Camp de Tarragona: CoopCamp, l'Olivera i l'Aresta (Novembre 2017)

Valoració activitat:

L'objectiu de la visita al Camp de Tarragona era doble. En primer lloc, conèixer experiències de cooperatives de treball assentades en el món rural i orientades a la **producció alimentària agroecològica**. L'Aresta SCCL, amb la producció de pa des del seu forn de Santa Coloma de Queralt, i l'Olivera SCCL, amb la producció de vins i olis a Vallbona de les Monges, són dues iniciatives que reviften el camp català, creen llocs de treball i posen en el centre un **canvi de model productiu** orientat cap a la sostenibilitat ambiental.

En segon lloc, la visita tenia interès en conèixer com s'articula un **ecosistema cooperatiu local**, que a partir de la figura de l'**Ateneu Cooperatiu (CoopCamp)** genera estructures de reproducció de l'ecosistema, d'arrelament territorial i d'incidència social, en concertació amb l'administració pública i activant els actors socioeconòmics del territori.

Bibliografia recomanada del Primer Mòdul

- Jordi Garcia Jané (2012) "Autogestión y Cooperativismo" a *Papeles de Economía Solidaria* núm. 3, Bilbo: REAS Euskadi.
- Pierluca Ghibelli "La cooperación social en Italia y la experiencia del consorcio CGM".
- Ester Vidal (2007) "De la gestió cooperativa a la cooperació en la gestió i l'autoorganització", a *Nexe* núm. 19, Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.
- Daniela Osorio (2014) "Economía Solidaria e interdependencia: aportes desde perspectivas feministas" UAB *Quaderns de Psicologia* Vol. 16, No 1, 153-165.
- Miriam Nobre (2015) "Economía solidaria y economía feminista: elementos para una agenda" a *Papeles de Economía Solidaria* Número 4, REAS –Euskadi
- Jordi Garcia Jané (2012) "El olmo de la economía solidaria", *Mientras Tanto*.
- Jordi Garcia "Objectiu: mercat social".
- XES (2015) 14 MESURES CAP A LA DEMOCRÀCIA ECONÒMICA MUNICIPAL
- Ivan Miró (2017) "Noves polítiques públiques per l'Economia Social i Solidària a Catalunya: una oportunitat per la intercooperació i el canvi de model?" Inèdit.
- Ivan Miró (2017) "Què són i què poder ser els Ecosistemes Cooperatius Locals?" *Coòpolis Ateneu Cooperatiu de Barcelona*.
- Ajuntament de Barcelona. PLA D'IMPULS DE L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA 2016 – 2019.
- VVA (2017) *Esmolem les eines. Debats de l'Economia Solidària per a la Transformació Social*
- Materials de l'Escola de l'Economia Solidària de Catalunya, Pol.len-XES.
- Jean-Louis Laville "Cap a una economia social i solidària".
- Xavier Teis "Accés al finançament cooperatiu, ètic i solidari. Les finances ètiques i el cas de Coop57".

Pel que fa al SEGON MÒDUL (“ESS: la dimensió europea i global”), a més dels continguts anteriors, s’hi ha sumat noves sessions:

- L'economia col·laborativa procomú: panorama internacional
- Casos de Cooperativisme de Plataforma: Som Mobilitat
- El cas del Quebec i Le Chantier de l'économie sociale
- Migracions i Economia Solidària Intercultural

Pel que fa a **activitats i metodologia**, es mantingué el primer treball avaluable (TP1) i s’incloué una visita al País Basc, al conjunt d’iniciatives entorn Lanki-Mondragón, Olatukoop i Koop Fàbrica. L’objectiu d’aquesta visita era conèixer el model de grup cooperatiu, les estratègies cooperatives d’enfortiment local, així com intercanviar experiències amb projectes formatius i d’acció cooperativa de la realitat basca.

Les **docents** d’aquest segon mòdul han estat:

- Jordi Garcia Jané (LabCoop SCCL)
- Marina Berga (C. Ronda)
- Tatiana Bonastre (LCI)
- Mayo Fuster (DIMMONS)
- Arnau Vilardell (Som Mobilitat)
- Jordi Valls (LabCoop)
- Luz Helena Ramirez Hache (MigrESS)
- Pelin Dogan (Col·lectiva’t SCCL)

CRONOGRAMA SEGON MODUL (Febrer-Març 2018)

Dilluns 5 de febrer del 2018	<ul style="list-style-type: none"> L'emergència global de l'ESS
Dilluns 12 de febrer del 2018	<ul style="list-style-type: none"> Legislacions sobre l'ESS: Catalunya, Altres Lleis Autònòmiques, E. Espanyol, França
Dilluns 19 de febrer del 2018	<ul style="list-style-type: none"> L'economia col·laborativa procomú: panorama internacional Casos de Cooperativisme de Plataforma: Som Mobilitat
Dilluns 26 de febrer del 2018	<ul style="list-style-type: none"> El cas del Quebec i Le Chantier de l'économie sociale
Dilluns 5 de març del 2018	<ul style="list-style-type: none"> Migracions i Economia Social i Solidària
Dilluns 12 de març del 2018	<ul style="list-style-type: none"> Presentació TP1. Assaig teòric sobre l'ESS*
15-16-17-18 de març 2018	<ul style="list-style-type: none"> Viatge a Euskal Herria Lanki, Olatukoop**

Bibliografia Segon Mòdul

- Miró, I. «Commons & Coops. Vers l'autogovern del comú» a VV.AA. (2017). Esmolem les eines. Debats de l'economia solidària per la transformació social, Pol·len/Icaria/Tigre de Paper/xes: Barcelona.
- Mendell, M. (2011). «La coproducció de polítiques socials al Quebec: el cas de l'economia social», Nexa 27, fetc, Barcelona.
- Suriñach, R. (2017), *Les altres economies de la ciutat. Identificant l'ecosistema d'economies transformadores de Barcelona*. Marge: Barcelona.
- Fernández, A.; Miró, I. (2016) *L'economia social i solidària a Barcelona*, Marge Books, Barcelona.

- Scholz, T. (2016). *Cooperativismo de plataforma: Desafiando la economía colaborativa corporativa*. Dimmons: Barcelona.
- Fuster, M. (2016). «De la economía colaborativa corporativa a la social, procomún, feminista y ecológica», Prefaci a Scholz (2016).
- MigrESS (2018) “Fent passos cap a una economia solidària intercultural”. Inèdit.

*El Treball de Postgrau 1 (TP1)

El TP1 (Assaig teòric sobre l'ESS) és un treball de recerca grupal, d'un màxim de 10 pàgines, que s'entregà el primer de març del 2018 i es presentà i avaluà col·lectivament el 12 de març del 2018. Pretén ser una eina per la interiorització del coneixement compartit al llarg de les primers sessions, de caràcter més teòric o reflexiu. En la seva estructura, s'han d'afrontar satisfactòriament els següents elements:

1. **Justificació del projecte:** Quina problemàtica social o necessitats afronta el projecte? Quin àmbit de l'ESS vol estudiar? Què motiva personalment a fer el treball?
2. **Marc Teòric:** Conceptes clau: ESS, Economia Feminista, Finances ètiques, Sobirania Alimentària, Pensament decolonial, Acció Comunitària, Economia Circular? Referències teòriques, autores, llibres, documents per fonamentar plantejaments, hipòtesis a investigar.
3. **Experiències pràctiques inspiradores:** iniciatives d'ESS de Catalunya i d'arreu del món amb pràctiques interessants, models suggerents, encerts a emular, errors a evitar.
4. **Conclusions i Propostes d'Acció.** Proposta d'acció que serà desenvolupada al TP2.

Treballs presentats per l'alumnat del Postgrau 2017-2018

Titol del TP1	Alumnat
<p>“Contra la pared blanca”. Desde la Migración construyendo Economía Social y Solidaria”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Marie Faye • Maira Mejía Delgado • Natalia Rodríguez Marín • Berta Carreras • Fabián Torres García
<p>2) “Cooperant des de l'Educació. Educant des de l'Economia Solidària”. Una aproximació als reptes educatius de l'E. Solidària des de la perspectiva cooperativa, comunitària i transformadora</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pablo Raya • Berta Mundó
<p>3) “Sistemes alimentaris metropolitans. Una perspectiva agroecològica”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Anna Anglí Piera • Rocío Jiménez Ferreiro
<p>4) “Habitatge i Economia Social i Solidària”. Assaig teòric sobre la Gestió solidària de comunitats veïnals i dret a l'habitatge.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Noelia Mohedano • Miguel Marin
<p>5) “Economia Circular. El reciclatge de bolquers”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Joseph Silvere
<p>6) “Banca ètica i cooperativisme agrari al camp de Tarragona”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mario González Diaz

<p>7) “La intercooperació: element clau d’enfortiment de l’ESS”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Edu Aragón • Arnau Galí • Cristina Moreno • Bet Tena
<p>8) “El Mercat Social Cultural”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Carla Alsina • Abigail Gracia • Jetti Hoenisch

****Viatge a EH: la força del cooperativisme basc (15-16-17-18 de març 2018)**

Universitat de Mondragón

Valoració de l'activitat: L'activitat es realitzà amb alguns Ateneus Cooperatius Catalans (Coòpolis, Teler Cooperatiu de Sabadell i CoopCamp), fet que enriqueix l'experiència de l'alumnat del Postgrau. Coneixement, desenvolupament local, indústria, agroecologia i cultura són elements constituents de la força del cooperativisme basc. Itinerari:

1/ Lanki/Mondragón MCC - Koop Fàbrica: Lanki és el Centre d'Estudis Cooperatius de MCC, i conjuntament amb la Xarxa Olatukoop té el programa formatiu KoopFàbrica. Durant la trobada, hi hagué intercanvi de docències i grups de treball mixtos entre alumnat basc i català.

2/ Agència de Desenvolupament Beterri-Buruntzaldea. Agència pública de desenvolupament socioeconòmic territorial, d'àmbit comarcal, amb seu a Hernani, des d'on planifiquen amb els actors socials propostes estratègiques d'enfortiment socioeconòmic cooperatiu i transformador. El seu responsable, Andoni Egia, impartí una conferència a l'alumnat, i membres de la xarxa de cooperatives d'economia transformadora Olatukoop compartiren la seva experiència.

3/ Orona/Talleres Mitxelena. A diferència de Catalunya, el sector industrial és un actiu important del moviment cooperatiu basc. Orona, fabricant d'ascensors, té un important centre d'innovació tecnològic i manté iniciatives transformadores com els menjadors ecològics i de proximitat per als seus socis i treballadors. Per la seva part, Mitxelena és una cooperativa industrial que fabrica peces de grans dimensions, implicada en fomentar la participació de la plantilla i altres millores societàries de la mà de l'Agència Beterri.

4/ Karabeleko / Errekaleor / Labore. La sobirania alimentària i l'ecologia són importants en l'ESS basca, amb projectes com Karabeleko, una finca experimental pionera en agricultura ecològica, que promou la integració de persones desfavorides, o Errekaleor, un antic barri ocupat que s'autobasteix amb energia solar. Iniciatives de supermercats cooperatius ecològics com Labore són pioneres en donar resposta a l'actual debat sobre l'escalabilitat del consum agroecològic.

5/ Martin Ugalde Kultur Parkea. Pol de la cultura basca i euskaldun, acull diaris com Berria, impremtes, cooperatives d'investigació i altres empreses i entitats entorn la cultura en euskera.

En quant el **TERCER MÒDUL** “Constitució i administració de cooperatives”, s’ha introduït més sessions enfocades al Pla de Viabilitat Econòmica i la comptabilitat cooperativa. Pel que fa a **activitats i metodologia**, s’ha maningut el segon treball avaluable, de caràcter més pràctic (TP2) i s’ha realitzat una presentació amb membres de Coòpolis Ateneu Cooperatiu de Barcelona i de la Comissió de Formació de la XES.

Per aquest Mòdul, es comptà amb la participació de:

- Ramon Campa (Col·lectiu Ronda)
- Ramon Bastida (Departament d’Economia i Empresa de la Universitat Pompeu Fabra)
- Guernica Facundo (Labcoop)
- Hernan Córdoba (La Ciutat Invisible)
- Tatiana Bonastre (LCI)
- Juan Manuel Àvila Escobar (Coòpolis)
- Blanca Valdivia (Punt6)
- Gemma Úbeda (SomConnexió)
- Carles Baiges (LaBorda)

CRONOGRAMA TERCER MODUL (Maig-Juliol 2018)

Dilluns 7/5/2018	<ul style="list-style-type: none"> • La Cooperativa SCCL
Dilluns 14/5/2018	<ul style="list-style-type: none"> • Classes de cooperatives: treball, consum i habitatge • Casos: Punt6, SomConnexió, La Borda
Dilluns 28/5/2018	<ul style="list-style-type: none"> • La proposta de valor
Dilluns 4/6/2018	<ul style="list-style-type: none"> • El pla de viabilitat econòmic

Dilluns 11/6/2018	<ul style="list-style-type: none"> • Comptabilitat Cooperativa
Dilluns 18/6/2018	<ul style="list-style-type: none"> • Constitució i administració de cooperatives
Dilluns 25/6/2018	<ul style="list-style-type: none"> • Presentació TP2
Dilluns 2/7/2018	<ul style="list-style-type: none"> • Presentació TP2
Dilluns 9/7/2018	<ul style="list-style-type: none"> • Avaluació, valoració i tancament del curs

Bibliografia utilitzada

- Ramon Campa “La Cooperativa SCCL. Forma jurídica i organització societària”, C: Ronda.
- Córdoba, H. "Anàlisi de projectes d'economia social. Viabilitat i necessitats financeres", Coòpolis.
- Arianne Kareaga “La intercooperación en la Experiencia Cooperativa de Mondragon”
- REAS. “Construcción de un lienzo CANVAS feminista”.
- Ramon Bastida “Taller de comptabilitat i finances cooperatives” UPF.

El Treball de Postgrau 2 (TP2)

El TP2, que s'entrega i es presenta al final del 3er mòdul, inclou la proposta de **creació d'una cooperativa o iniciativa de l'economia social i solidària**, valorant sobretot 4 àmbits de treball:

1. Definició dels Estatus Socials, Objecte Social
2. Viabilitat Econòmica, Pla Financer
3. Organització Societària, Sostenibilitats Col·lectives, Governança
4. Intercooperació, Aliances Estratègiques, Relacions amb Clients/Proveïdors

Treballs presentats per l'alumnat del Postgrau 2017-2018	
Títol del TP2	Alumnat
<p>“Cooperativitzem la formació”.</p> <p>Document viu del procés de transformació de l'Escola Lliure el Sol a cooperativa de serveis de formació</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Berta Mundó
<p>“Nodes agroecològics Cooperatius”.</p> <p>Una (altra) proposta d'articulació del món agroecològic de producció</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arnau Galí
<p>“SUBALTERNA, SCCL”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mario González Diaz
<p>“Zayuna: Tienda-café de la Red de pequeños productores campesinos restituidos para fortalecer la agricultura familiar y la soberanía alimentaria en Colombia”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Natalia Rodríguez Marín
<p>Ateneu Antiracista i Feminista.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Marie Faye • Maira Mejía Delgado • Berta Carreras • Fabián Torres García
<p>“Pràctiques i intercooperació a l'Impuls Cooperatiu de Sants”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Edu Aragón
<p>“EDUCOOP”</p> <p>Plataforma Educativa de l'Economia Solidària</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cristina Moreno • Pablo Raya
<p>“Pla de Treball per promoure la intercooperació en Cooperatives Culturals”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Carla Alsina • Abigail Gracia • Jetti Hoenisch

<p>“La Llançadora SCCL”.</p> <p>Canvas per a una nova cooperativa de treball de l'àmbit de la comptabilitat, la formació, la constitució de cooperatives i el desenvolupament local</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bet Tena
---	--

4. ALUMNAT (2017-2018)

a. Perfils de l'alumnat inscrit

En els criteris de selecció de l'alumnat es facilità la participació de persones en situació d'atur / precarietat (cost reduït de matriculació), i/o situacions administratives i socials excloents (migrants). Es valorà la participació en xarxes locals o sectorials de l'ESS, així com ser membres de cooperatives o en projecte de crear-ne. S'oferiren beques en funció de la seva situació socioeconòmica.

De **69 sol·licituds d'informació i/o admissió**, finalment la segona edició del Postgrau tingué **25 alumnes inscrits** amb els següents perfils:

- ✓ Dona, 37, Santa Coloma de Gramenet. Treballadora de IMPO Badalona. XES BNord.
- ✓ Home, 35, Caldes de Montbui. Tècnic d'Inserció Laboral i cooperativista. Aturat.
- ✓ Dona, 30, Barcelona. Vol crear cooperativa de formació. Aturada.
- ✓ Home, 22, L'Hospitalet de Llobregat. Graduat en Comptabilitat i Finances per la UAB. Treballa a temps parcial al Tercer Sector Social.
- ✓ Home, 36, Mallorca. Docent ensenyament públic.
- ✓ Home, 35, Villavicencio (Colòmbia). Món agrari, ESS i col·lectius migrants. Aturat.
- ✓ Dona, 24, Caucasia (Colòmbia). Administració i finances. Sòcia col·laboradora de La Ciutat Invisible.

- ✓ Dona, 30, Mataró. Sòcia treballadora Cooperativa Encís.
- ✓ Dona, 32, L'Hospitalet de Llobregat. Sòcia de Cooperativa Brotes. XES L'H.
- ✓ Dona, 35, Barcelona. Animadora Sociocultural. Aturada.
- ✓ Dona, 37, Sabadell. Membre del Teler Cooperatiu de Sabadell (XES).
- ✓ Dona, 32, Manresa. Coordina projectes ESS i dones a la Fundació Surt.
- ✓ Home, 31, Ebemvok (Camerun). Soci-treballador de la Cooperativa Alencop.
- ✓ Dona, 32, Igualada. Membre d'associació Trama, en cooperativització.
- ✓ Home, 34, Banyoles. Membre d'associació Trama, en cooperativització.
- ✓ Dona, 27, Colòmbia. Antropòloga, ESS i col·lectius migrants. Aturada.
- ✓ Dona, 23, Barcelona. Sòcia fundadora Cooperativa L'Esguard.
- ✓ Dona, 32, Senegal. Membre de la Cooperativa DiomCoop.
- ✓ Dona, 52, Frankfurt (Alemanya). Sòcia de Cooperativa SmartB.
- ✓ Dona, 30, Barcelona. Vol impulsar coop d'Agroecologia. Aturada.
- ✓ Home, 32, Cerdanyola del Vallès. Vol crear cooperativa d'app de serveis immobiliaris solidaris.
- ✓ Dona, 35, Cerdanyola del Vallès. Membre associació agroecològica Ecobodum.
- ✓ Home, 23, Mataró. Grau en Administració i Direcció d'Empreses.
- ✓ Dona, 34, Badalona. Tècnica ESS a Fundació Tot Raval.
- ✓ Dona, 33, Figueres. Treballadora a la cooperativa Metromuster

Algunes de les característiques de l'alumnat inscrit:

- 17 dones (68%) / 8 homes (32%)
- Mitjana d'edat 32 anys (22 < 52)
- Municipis de residència: Badalona (2), Premià de Mar, Barcelona (16), Valls,

L'Hospitalet de Llobregat, Castellar del Vallès, La Garriga, Cerdanyola del Vallés, Rubí.

- 5 persones d'origen extracomunitari (20%)
- 6 persones aturades (25%)
- 7 sòcies-treballadores en cooperatives (28%)
- 6 són treballadores en associacions i fundacions del Tercer Sector Social (25%)
- 11 demanen i se'ls concedeix beca (gratuitat) per falta d'ingressos (44%)

b. Criteris d'avaluació de l'alumnat

Per a l'obtenció dels títols cal haver realitzat i aprovat ambdós treballs, així com assistir obligatòriament al 85% de les sessions. Per tant, els mecanismes de control són:

A) Signatures del full d'assistència

B) Treballs de Postgrau: TPO exercici de síntesi sobre les ponències assistides a la FESC (no avaluable) i TP1 i TP2, de realització pròpia, individual o en grup, que permeten avaluar el grau d'aprenentatge i d'assoliment d'objectius. L'avaluació dels TP1 i TP2 és qualitativa i grupal, a partir de les sessions on: a) els estudiants valoren el grau de satisfacció de la seva feina, b) el grup valora els treballs a partir de lectures realitzades i les exposicions orals i c) el coordinador acadèmic resalta els punts forts i els punts febles de cada treball.

Qualificacions (segons Assistència)

- Assistència amb dret a Certificat: Alta (95%), Bona (90%), Baixa (85%)
- Assistència sense dret a Certificat: Insuficient, No assistència

Qualificacions (amb Assistència i segons qualitat dels Treballs i participació a classe)

- Matrícula d'Honor, amb dret a títol

- Excel·lent, amb dret a títol
- Notable, amb dret a títol

Resultats acadèmics i relatius a la ocupabilitat:

- 20 de les persones inscrites acaben el Postgrau amb dret a certificat d'assistència (80%)
- 16 de les inscrites realitzen favorablement les tasques amb dret a títol (64%)
- 6 persones (25%) han trobat feina durant el curs en Ateneus Cooperatius (V. Oriental, L'Hospitalet, Mataró, Sabadell, CoopCamp).
- 4 persones (16%) han trobat nova feina durant el curs en cooperatives (1) associacions (2) i fundacions (1) de l'ESS

c. Avaluació Alumnat

1	Pablo Raya	Assistència TP1, TP2	Alta, TP0,	Matrícula d'Honor (10)	Certificat Assistència i Títol Francés
2	Berta Mundó	Assistència TP1, TP2	Alta, TP0,	Matrícula d'Honor (10)	Certificat Assistència i Títol Francés
3	Cristina Moreno	Assistència TP1, TP2	Alta, TP0,	Matrícula d'Honor (10)	Certificat Assistència i Títol Francés

4	Bet Tena	Assistència Alta, TP0, TP1, TP2	Excel·lent	Certificat Assistència i Títol Francés
5	Jetti Hoenisch	Assistència Alta, TP0, TP1, TP2	Excel·lent	Certificat Assistència i Títol Francés
6	Mario González	Assistència Alta, TP1, TP2	Excel·lent	Certificat Assistència i Títol Francés
7	Arnau Galí	Assistència Alta, TP0, TP1, TP2	Excel·lent	Certificat Assistència i Títol Francés
8	Edu Aragón	Assistència Alta, TP0, TP1, Pràctiques	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
9	Maira Mejía Delgado	Assistència Alta, Tp1, Tp2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
10	Abigail Gracia	Assistència Bona, Tp1, Tp2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
11	Carla Alsina	Assistència Bona, Tp1, Tp2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
12	Marie Faye	Assistència Bona, Tp1, Tp2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
13	Natalia Rodríguez	Assistència Bona, Tp1, Tp2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
14	Berta Carreras	Assistència Alta, TP1, TP2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
15	Fabián Torres	Assistència Bona, Tp1, Tp2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés
16	Miguel Marin	Assistència Alta, Tp1, Tp2	Notable	Certificat Assistència i Títol Francés

17	Noelia Mohedano	Assistència Alta, Tp1		Certificat d'assistència
18	Anna Angli	Assistència Bona, TP1		Certificat d'assistència
19	Rocio Jimenez	Assistència Baixa, TP1		Certificat d'assistència
20	Brisa Luque	Assistència Bona		Certificat d'assistència
21	Joseph Silvere	Assistència Insuficient, TP1		
22	Abel Servera	Assistència insuficient		
23	Arantxa Rufian	Assistència insuficient		
24	Júlia Valentin	Assistència insuficient		
25	Natàlia Sánchez Dip	No assistència		

5. VALORACIONS I PROPOSTES DE L'ALUMNAT

“Acabo amb la sensació que em queda molt per aprendre, però que tinc a l'abast tot el que necessito per a fer-ho. He d'agrair a l'organització del curs la qualitat de les sessions i els materials que ens heu fet arribar, és un postgrau molt recomanable per el nivell de les sessions i alhora per la vessant pràctica del mateix. He trobat molt ric el postgrau sobretot donat que totes les persones expertes provenen del vincle entre la generació de coneixement, la materialització de les propostes en projectes i l'articulació política en xarxes, col.lectius i comunitats”.

C.A. 32 anys. Durant el curs ha trobat feina com a coordinadora d'equipament públic de gestió comunitària de Barcelona.

“El Postgrau m’ha ajudat a entendre l’ESS i a créixer en coneixements i pràctica. I m’ha motivat a plantejar-me tirar endavant un projecte cooperatiu!”

M. G. 23 anys. Durant el curs ha trobat feina en un Ateneu Cooperatiu.

A partir de la informació extreta dels **qüestionaris** propis complerts (13 qüestionaris), així com la sessió de **valoració col·lectiva** de final de curs, l’alumnat de la II edició del Postgrau fa una valoració molt positiva del curs tant dels aspectes logístics i tècnics (que han millorat respecte l’edició anterior, amb el canvi d’ubicació a La Lleialtat Santsenca) com de la vessant acadèmica.

En concret l’alumnat **valora molt positivament**:

- La composició i docències del professorat, provinent de la pràctica reflexiva del cooperativisme i l’ESS.
- La possibilitat de conèixer experiències socioeconòmiques de primera mà, tant a l’aula com en les visites al Camp de Tarragona i al moviment cooperatiu basc.
- La composició del propi alumnat, amb interessos comuns i una diversitat interna que promou l’intercanvi.
- La oportunitat per a la producció col·lectiva de coneixement, valoritzant les aportacions de l’alumnat
- El preu i les beques

Pel que fa a les **propostes de l’alumnat per a millorar** el Postgrau, destaquen les següents:

- Plataforma digital: moodle, forum, documents, videos
- Durada més curta i sense intervals, no arribar a juliol
- Incloure més sessions per a treballar en grup
- Fer horaris de 16.45h a 20h (3h. 15 min.)
- Més visites a experiències cooperatives

- Més dinàmiques participatives
- Més materials de suport
- Potenciar les pràctiques
- Organitzar diferent el TPO (participació a la FESC)

Pel que fa a **nous continguts a incloure** al Postgrau, l'alumnat fa les següents propostes:

- Dinàmiques de sostenibilitat d'equips
- Gestió d'assemblees
- Comunicació en ESS
- Visitar iniciatives comunitàries de Can Batlló
- Incloure metodologies d'organització i gestió del temps (com La Col)
- Cultura cooperativa
- Ecofeminisme i Agroecologia

5. VALORACIONS DES DE LA COORDINACIÓ

a. Una visió estratègica sobre l'enfortiment econòmic local amb base a l'ESS

La II edició del Postgrau ESS - Estudis Europeus (2017-2018) s'estructurà a partir de **4 grans línies de coneixement**:

- corpus general teòric de l'ESS
- intercooperació i enfortiment socioeconòmic local
- dimensió internacional i qüestions emergents

- capacitatció tècnica i societària per a la creació i gestió de cooperatives

1/ El **corpus de coneixement teòric de l'economia social i solidària**, sobretot desplegat en el primer Mòdul, comprén la teoria de l'ESS, història del cooperativisme, finances ètiques i solidàries, balanç social, economia feminista, etc. Coneixements troncal de l'ESS, han de formar part de qualsevol programa formatiu que s'emmarqui en aquest àmbit socioeconòmic, donat que són la **visió general dels valors, les cultures i les pràctiques que conformen l'ESS**. En un moment en què els estudis sobre l'ESS són incipients a Catalunya, és necessari seguir compartint aquest coneixement transversal, com un Mòdul invariable i tanmateix obert a nous coneixements provinents de la investigació social. En aquest sentit, cal impulsar noves recerques sobre l'ESS a Catalunya, que permetin una visió més acurada, tant de la seva vessant econòmica com social, tant de la seva dimensió agregada, per subsectors productius i segons formes societàries. Cal disposar d'aquestes dades per a poder fer anàlisis ajustats i que els continguts de les docències estiguin actualitzats. Tot i això, en la II edició del Postgrau, **aquesta primera línia de coneixement ha funcionat i ha estat degudament interioritzada pel conjunt de l'alumnat**.

2/ La **segona** línia de coneixement ha estat la vinculada a l'**enfortiment socioeconòmic local**, als ecosistemes cooperatius locals, les polítiques públiques de promoció del cooperativisme i l'ESS, els Ateneus Cooperatius, etc. Incorporada per primera vegada en la segona edició, ha estat una línia de coneixement que ha pretés estar atenta als canvis, debats i nous escenaris que en els darrers temps ha viscut l'ESS a Catalunya, i a la vegada compartir una visió estratègica sobre l'ESS. Perquè creem cooperatives? Per satisfer les nostres aspiracions personals? Per fer front a necessitats col·lectives? Ho fem de forma desendregada, com una mena de neoliberalisme ara cooperatiu? O bé ho emmarquem en una planificació democràtica vinculada a l'interés general? O al servei del desenvolupament del mercat social i les necessitats del territori? Aquesta dimensió ha tingut molt d'interés entre l'alumnat, i la seva vinculació laboral i política amb els Ateneus Cooperatius i les Xarxes Locals ha estat una de les dinàmiques que han singularitzat positivament el curs. Si bé en la II edició del Postgrau – a partir del primer Mòdul i sobretot els dos viatges a Coopcamp i Euskal herria- s'han apuntat aquestes qüestions, pensem que una tercera edició ha d'aprofundir-los i ampliar els espais de debat entre l'alumnat i els protagonistes de l'ESS, per tal d'avançar en **una visió estratègica sobre l'enfortiment econòmic local amb base al cooperativisme i l'economia social i solidària**.

3/La **tercera** línia de coneixement, al llarg de els dues edicions del postgrau, ha tingut un caràcter més contingent. Pretenia incloure visions internacionals de l'ESS, així com algunes de les qüestions emergents que amplien i transformen el corpus teòric i pràctic de l'ESS: cooperativisme de plataforma, la dimensió comunitària, etc. No obstant, tal i com estava plantejat, pensem que pateix d'una manca de coherència lògica que obliga a repensar-lo, i a tenir en compte també les demandes expressades per l'alumnat de nous continguts. Així, aquest segon Mòdul serà reorganitzat i ampliat en sessions per a poder plantejar amb més claredat les propostes que de forma local i global es donen als **reptes emergents de l'ESS**: mantenint qüestions com les **migracions** o el **cooperativisme de plataforma**, es treballaran també **sectors productius** que poden transformar el model econòmic: la **cadena productiva agroecològica**, la **Cultura Cooperativa** i la gestió comunitària d'equipaments públics, i la **Mobilitat sostenible** i cooperativa, promovent visites als nuclis que impulsen aquests processos.

4/ La quarta línia ha estat centrada en la **capacitació tècnica i societària de l'alumnat**, tant per a crear una cooperativa pròpia com per acompanyar la creació de cooperatives en tant que personal tècnic d'un ateneu cooperatiu, per exemple. Aquesta línia, concretada en el 3 Mòdul, ha funcionat correctament i en tot cas s'ampliarà amb docències sobre **Grups Cooperatius, Gestió del Temps i Estratègies Comunicatives de l'ESS**.

Les línies de coneixement que articularan la propera edició del postgrau seran, doncs a) corpus general teòric de l'ESS, b) intercooperació i enfortiment socioeconòmic local, c) qüestions emergents i sectors productius i d) capacitació tècnica i societària per a la creació i gestió de cooperatives

b. Consideracions generals i reptes de futur

En la II edició del Postgrau ha sigut difícil aconseguir una cohesió grupal de l'alumnat tan elevada com l'anterior edició. En primer lloc, el curs d'enguany ha estat ple de sobresalts a causa de la situació política viscuda a Catalunya, de mobilització social continuada i repressió policial, fet que ha impactat en l'estat d'ànim, concentració i assistència de l'alumnat. En segon lloc, l'augment de número d'alumnes (de 17 a 25) ha significat no únicament més dificultats de tutorització sinó més diversitat de situacions personals i disponibilitats de l'alumnat, fet que ha contribuït a baixar el nivell d'assistència i d'abandonament del curs. En tercer, un element tan positiu com que **el 41% de l'alumnat hagi trobat o canviat de feina durant el curs en entitats de l'ESS**, també ha contribuït a fer més irregular l'assistència.

Per tant, de cara a les properes edicions, proposem una sèrie de mesures per a millorar la cohesió grupal i millorar l'experiència pedagògica:

- limitar l'alumnat a 20 places i pujar lleugerament preus, tot mantenint beques a tothom qui ho necessiti
- a nivell d'acreditacions, posar en marxa la conversió del curs en un Postgrau propi de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, per tal de consolidar el curs acadèmicament
- implementació de moodle per a coordinar el curs, amb materials, forums i organització de les sessions
- potenciar les pràctiques en empreses cooperatives